

پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی و ادراک جو روانی - عاطفی خانواده در نوجوانان

رضا روزی جو کورعباسلو^۱، مرتضی فرجیان^۲*

تاریخ دریافت: ۱ بهمن ۱۴۰۳ تاریخ پذیرش: ۸ اسفند ۱۴۰۳

چکیده

تحقیق حاضر با هدف پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی و ادراک جو روانی - عاطفی خانواده در نوجوانان انجام شد و از نظر هدف جزو پژوهش‌های کاربردی و بر اساس شیوه گردآوری اطلاعات، یک مطالعه توصیفی و از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دختران و پسران پایه متوسطه دوم مدارس شهر پارس آباد بود که با توجه به استعلام از سازمان آموزش و پرورش این شهر تعداد آنها حدود ۵۵۰۰ نفر می باشد. با توجه به جدول مورگان تعداد ۳۵۹ نفر بعنوان نمونه انتخاب شد. جهت نمونه گیری تحققی از نوع نمونه گیری خوشه ای تصادفی استفاده شد. پرسشنامه های سنجش خطرپذیری نوجوانان ایرانی، ادراک نوجوانان از جو روانی و عاطفی خانواده و ناگویی خلقی تورنتو برای سنجش متغیرها استفاده شد. برای تحلیل داده ها از آزمون های ماتریس همبستگی، رگرسیون خطی (چند متغیره) استفاده شد. یافته های تحقیق نشان داد که متغیر ناگویی هیجانی به شکل مثبت و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند، همچنین متغیر ادراک جو روانی - عاطفی خانواده به شکل منفی و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند.

واژگان کلیدی: گرایش به رفتارهای پرخطر، ناگویی هیجانی، ادراک جو روانی - عاطفی، نوجوانان

^۱ گروه روانشناسی عمومی، واحد بیله سوار، دانشگاه آزاد اسلامی، بیله سوار، ایران.

^۲ استادیار گروه جامعه شناسی، واحد پارس آباد مغان، دانشگاه آزاد اسلامی، پارس آباد مغان، ایران. * (نویسنده مسئول)

۱- مقدمه

دوره نوجوانی از دوره های بحرانی زندگی است. مشکلات رفتاری از دوره کودکی شروع می شود و در ایام نوجوانی و جوانی به اوج خود می رسد. طبق آخرین آماری که آمارفکت^۱ از وبسایت آماری سازمان بهداشت جهانی^۲ به دست آورده است؛ جمعیت نوجوانان ۱۰ تا ۱۹ سال در ایران از سال ۱۹۵۰ تا به امروز (۲۰۲۳) افزایش یافته و از حدود ۳ هزار و ۵۰۰ نفر به بیش از ۱۲ هزار و ۵۰۰ نفر رسیده است. امروزه شیوع رفتارهای پرخطر در نوجوانان به یکی از مهمترین و گسترده ترین دل نگرانی- های جوامع بشری تبدیل شده است. برخی از این رفتارها عامل بعضی مرگ و میرها در نوجوانان و جوانان بوده و اثرات منفی روی جوامع دارد. این رفتارها شامل مصرف مواد مخدر، مصرف سیگار، رانندگی های پرخطر، رفتارهای جنسی پرخطر، پرخاشگری، خودکشی و مصرف الکل می باشد (پیری، ۱۳۹۷). در دوره نوجوانی به دلیل تغییرات جسمانی، روانی و علاقه به تجربه عوامل مختلف و جدید، گرایش افراد به رفتارهای پرخطر بیشتر می شود. با وجود اینکه عواقب ناگوار رفتارهای پرخطر تنها مختص نوجوانان نمی باشد، اما این گروه سنی در معرض خطر بیشتری قرار دارند، به طوری که بسیاری از قربانیان رفتارهای پرخطر از میان نوجوانان و جوانان است (زارع، ۱۴۰۰).

یکی از جدی ترین عوامل تهدیدکننده سلامت انسانها در سالهای اخیر، شیوع رفتارهای پرخطر در میان اقشار مختلف جامعه بویژه جوانان و نوجوانان (اصغری و مشکانی، ۱۴۰۲؛ لانگ^۳ و همکاران، ۲۰۲۱؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۹) است. رفتار پرخطر، رفتاری است که به لحاظ اجتماعی به عنوان مشکل و منبع نگرانی یا امری نامطلوب از هنجارها و رویدادهای معمول جامعه محسوب می شود و انواع پاسخهای کنترل اجتماعی را بر می انگیزد (دونان^۴ و همکاران، ۱۹۹۱)، خطر بیماری و جراحی را افزایش می دهد و در نهایت می تواند به مرگ یا مشکلات اجتماعی منجر شود (طریق و گوپتا^۵، ۲۰۲۱). روان شناسی، نقش مهمی در پیش بینی افراد و گروه های در معرض خطر تبیین رفتارهای پرخطر و تنظیم مداخلات در این حوزه دارد (عباسی و همکاران، ۱۴۰۰). در ریشه یابی علل و عوامل مرتبط با رفتارهای پرخطر، می توان از این موارد نام برد: فقدان حمایت والدین از فرزندان (دانش زاهی، ۱۴۰۱)، بروز مشکلات ارتباطی و اجتماعی با خانواده و همسالان و فقدان یا ضعف روابط (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۵)، مشکلات هیجانی، ناتوانی در کنترل و تنظیم هیجانها (سیفی و همکاران ۱۴۰۰) و ناگویی هیجانی (گراوند، ۱۴۰۱). از عوامل مرتبط با رفتارهای پرخطر ناگویی هیجانی است که در معنای اصلی به فقدان واژه برای نامیدن و توصیف هیجانها اطلاق می شود (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۱). افراد مبتلا به ناگویی هیجانی، در شناسایی و

¹ <https://amarfact.com>

² World Health Organization

³ Long

⁴ Donovan

⁵ Naveen & Gupta

توصیف هیجانات خود و فهم حالات هیجانی دیگران ضعف دارند (گجرو^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). ناگویی هیجانی مجموعه‌ای از نقایص شناختی و عاطفی است که قادر به پیش‌بینی انواع اختلال‌های روان‌شناختی است و با رفتارهای پرخطری از جمله مصرف و وابستگی به الکل (کراپارو^۲ و همکاران، ۲۰۱۴)، و سوءمصرف مواد (بگیان کوله مرز و همکاران، ۱۳۹۳)، ارتباط دارد. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان داده است که بین مشکلات هیجانی و رفتارهای پرخطر ارتباط وجود دارد (حسنی و شاهقلیان، ۱۳۹۳؛ ولد^۳ و همکاران، ۲۰۱۲؛ چایلدز^۴ و همکاران، ۲۰۱۱).

از عوامل دیگر مهم پیش‌بینی‌کننده بر بروز رفتارهای پرخطر در نزد نوجوانان، عوامل خانوادگی است (عرب نژاد و همکاران، ۱۳۹۷؛ عباسی و همکاران، ۱۴۰۰). خانواده، به عنوان بنیادی‌ترین نهاد فرهنگی و اجتماعی پایدارترین اثر گذاری را بر اعضای خویش دارد. به طوری که نگرش‌ها، رفتارها، باورها و عواطف افراد عمیقاً تحت تأثیر بستر خانواده است (دوآ^۵ و همکاران ۲۰۲۰). آجرهای یک خانواده بر پیوندهای عاطفی و اعتماد شخصی هر یک از زوجین به یکدیگر استوار است که نه تنها آرامش برای فرد بلکه برای کل یک خانواده است (وایب و جانسون، ۲۰۱۸). اغلب نوجوانان با خانواده جامعه و بستگان دچار چالش هستند و ممکن است فشار این مشکلات، نوجوان را در مرحله تصمیم‌گیری به سمت رفتارهای پرخطر بکشاند. بر این اساس ادراک جو روانی عاطفی خانواده می‌تواند یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری رفتارهای پرخطر نوجوانان باشد (میکلویتز^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). خانواده چیزی بیش از مجموعه افرادی است که در یک فضای مادی و روانی خاص به سر می‌برند. خانواده یک نظام اجتماعی و طبیعی است که ویژگی‌های خاص خود را دارد. این نظام اجتماعی مجموعه از قواعد و اصول را ابداع و برای اعضای خود نقش‌های متنوعی تعیین می‌کند (قایم‌پور و همکاران، ۱۳۹۸). ارزش اصلی خانواده حاصل شبکه روابطی است که توسط اعضای آن به وجود آمده است. در چنین نظامی افراد به وسیله علائق و دلبستگی‌های عاطفی نیرومند، دیرپا و متقابل به یکدیگر متصل شده‌اند. مطلوبیت، رضایت، خشنودی، کیفیت و کارکرد بهینه خانواده عوامل بسیار موثری در شکوفایی رشد و پیشرفت اعضای خانواده هستند. خانواده اولین بافتی است که فرزندان در آن فکر احساس و رفتار می‌کنند، یاد می‌گیرند و تحول می‌یابند. لا بلا و ماستن^۷ (۲۰۱۹) دریافتند که رفتارهای مخرب خانواده‌ها از قبیل منفی بودن، فقدان گرمی و عطوفت در خانواده، سختگیری و رویارویی با خشونت به افزایش پرخاشگری فرزندان منجر می‌شود اما گرمی والدین، ساختار خانواده و ارزش‌های جامعه‌پسند به افزایش رفتارهای انطباقی و کاهش پرخاشگری منجر می‌شود. علاوه بر عوامل خانوادگی، عوامل

¹ Gaggero

² Craparo

³ Veld

⁴ Childs

⁵ Dou

⁶ Miklowitz

⁷ LaBella and Masten

روانشناختی هم در گرایش به رفتارهای پرخطر نقش دارد؛ اغلب نوجوانان با خانواده، جامعه و بستگان دچار چالش هستند و ممکن است فشار این مشکلات نوجوان را در مرحله تصمیم گیری و واکنش دهی به سمت رفتارهای پرخطر بکشانند (سرمری و همکاران، ۱۳۹۸).

با توجه به جوان بودن جمعیت ایران و ناآماده بودن نوجوانان از نظر ابزارهای مورد نیاز برای برخورد با مسائل یا ویژگیهای دوره نوجوانی که در بسیاری از موارد وی را به سوی رفتارها و کارهای خطرناک و پردردسر می کشاند مسئله سلامت اجتماعی و روانی نوجوانان به عنوان گروه های در معرض خطر از اولویتهای اصلی کشور محسوب می شود. بنابراین بررسی سبب شناسی عوامل موثر در گرایش به رفتارهای پرخطر در این قشر می تواند از بروز آن جلوگیری نموده و میزان آسیب های فردی و اجتماعی ناشی از رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان کاهش یابد. صدمات و خسارت های جبران ناپذیر رفتارهای پرخطر در نوجوانان و بالا بودن هزینه های زمانی و مالی اقدامات تغییر رفتار در سطح فردی و اجتماعی، پیشگیری را بهترین و مقرون به صرفه ترین رویکرد برای کاهش رفتارهای پرخطر معرفی می کند که راهکار آن شناسایی عوامل موثر بر گرایش به رفتارهای ناهنجار و پرخطر می باشد (اسماعیل زاده و همکاران، ۱۳۹۱). چنانکه با کشف روابط بین ناگویی هیجانی و ادراک جو روانی عاطفی خانواده با بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان می توان با تدوین مدلی کاربردی به خانواده ها آموزش لازم را ارائه داد تا با بهبود ناگویی هیجانی و جو روانی عاطفی خانواده برای نوجوانان از بروز رفتارهای پرخطر در نزد آنان پیشگیری نمود. لذا پژوهش حاضر با هدف پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی و ادراک جو روانی- عاطفی خانواده در در نوجوانان شهرستان پارس آباد انجام شد.

۲- فرضیه های تحقیق

۱. گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی در نوجوانان قابل پیش بینی است.
۲. گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ادراک جو روانی- عاطفی خانواده در نوجوانان قابل پیش بینی است.

۳- روش تحقیق

با توجه به اینکه این پژوهش با هدف تعیین پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی و ادراک جو روانی- عاطفی خانواده می باشد، از نظر هدف جزو پژوهش های کاربردی و بر اساس شیوه گردآوری اطلاعات، یک مطالعه توصیفی و از نوع همبستگی می باشد.

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دختران و پسران پایه متوسطه دوم مدارس شهر پارس آباد بود که با توجه به استعلام از بخش آمار و برنامه ریزی آموزش و پرورش این شهر تعداد آنها حدود ۵۵۰۰ نفر می باشد.

با توجه به جدول مورگان تعداد ۳۵۹ نفر بعنوان نمونه انتخاب شد. جهت نمونه گیری تحقیق از نوع نمونه گیری خوشه ای تصادفی استفاده شد. بدین صورت که شهر پارس آباد به چهار بخش شمال، جنوب، شرق و

غرب تقسیم و طی آن از هر بخش به طور تصادفی دو مدرسه و از هر مدرسه به طور تصادفی سه کلاس پایه متوسط دوم انتخاب شد.

جدول ۱. مدارس نمونه گیری

منطقه شمال	مدرسه معلم	مدرسه فرزانهگان
منطقه جنوب	المهدی	خوارزمی
منطقه شرق	شهید بهشتی	برومند
منطقه غرب	مغان صنعت	بنت الهدی

مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی^۱ توسط زاده محمدی و احمدی (۱۳۹۲) تهیه شده است. این مقیاس ۳۸ گویه ای ۷ دسته از رفتارهای پرخطر (خسونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، مصرف الکل، رابطه و رفتار جنسی و گرایش به جنس مخالف) را مورد سنجش قرار داده که نوجوانان موافقت یا مخالفت خود را در یک مقیاس ۵ گزینه ای از کاملاً موافق (۵) تا کاملاً مخالف (۱) بیان می کنند. ویژگیهای روانسنجی این پرسشنامه توسط زاده محمدی و احمدی (۱۳۹۲)؛ به نقل از احمدی و معینی، (۱۳۹۴) بررسی شده و آلفای کرونباخ برای رانندگی خطرناک، ۰/۷۴ سیگار ۰/۹۳ مواد مخدر و روانگردان ۰/۹۰، الکل ۰/۹۰، خسونت ۰/۷۸، دوستی با جنس مخالف ۰/۸۳ و رابطه و رفتار جنسی ۰/۸۷ گزارش شده است. همچنین این پژوهشگران، میزان روایی محتوایی این پرسشنامه ۰/۸۶ گزارش کرده اند.

پرسشنامه ادراک نوجوانان از جو روانی و عاطفی خانواده^۲ توسط رجایی و همکاران (۱۳۹۱) تهیه و تدوین گردیده است شامل ۶۸ سوال بوده و ۷ مولفه امنیت اجتماعی، خودمختاری، صمیمیت والدین با نوجوان صمیمیت والدین با هم توافق و همسانی نوجوان و والدین توافق و همسانی میان والدین و حمایت اجتماعی را می سنجد. شیوه نمره گذاری این پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت از کاملاً مخالفم نمره یک تا کاملاً موافقم نمره ۵ صورت میگیرد. روایی این پرسشنامه توسط اساتید و متخصصان این زمینه مورد تایید قرار گرفته است و برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است و برای کل آزمون آلفای کرونباخ ۰/۷۷ و برای زیر مقیاسهای امنیت اجتماعی خودمختاری، صمیمیت والدین با نوجوان، صمیمیت والدین با هم توافق و همسانی نوجوان و والدین توافق و همسانی میان والدین و حمایت اجتماعی به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۷۲، ۰/۷۹، و ۰/۷۴ بدست آمد (رجایی و همکاران، ۱۳۹۱) میزان پایایی زیر مقیاسهای امنیت اجتماعی، خودمختاری، صمیمیت والدین با نوجوان صمیمیت والدین با هم توافق و همسانی نوجوان و

¹ Iranian adolescents Risk Scale

² Adolescents' Perception Scale of Psychological Atmosphere and Social Family

والدین توافق و همسانی میان والدین و حمایت اجتماعی و نمره کل جو روانی عاطفی خانواده در پژوهش عباسی و همکاران (۱۴۰۰) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۷۹، ۰/۸۱، ۰/۸۳، ۰/۸۵، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ به دست آمد.

پرسشنامه استاندارد ناگویی خلقی تورنتو^۱ در سال ۱۹۹۷، دارای ۳ مولفه با ۲۰ سوال ۵ گزینه‌ای می‌باشد. مقیاس‌های پرسشنامه استاندارد ناگویی خلقی دارای دشواری در تشخیص احساسات، دشواری در توصیف احساسات و سبک تفکر عینی می‌باشد. از روایی صوری و روایی محتوایی برای تعیین روایی ناگویی خلقی استفاده و طی آن از نظر متخصصین از جمله اساتید و متخصصین در این زمینه این پژوهش بهره گرفته شده است.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل آماری نتایج حاصل از پژوهش از دو نوع آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. از روش‌های آمار توصیفی برای طبقه‌بندی داده‌ها، محاسبه میانگین و جداول استفاده گردید و در سطح استنباطی به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش، ابتدا پیشفرض‌های استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک مورد بررسی قرار گرفت و سپس از آزمون‌های ماتریس همبستگی، رگرسیون خطی (چند متغیره) استفاده شد. جهت تعیین نرمال بودن از آزمون کولموگراف اسمیرنف استفاده گردید. برای انجام تحلیل آماری داده‌های خام پژوهش از نرم افزار SPSS 25 استفاده شد.

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- اطلاعات جمعیت شناختی

در جدول ۲ فراوانی پاسخ دهندگان برحسب جنسیت نشان داده شده است.

جدول ۲- فراوانی پاسخ دهندگان برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
دختر	۱۹۰	۵۳
پسر	۱۶۹	۴۷

باتوجه به جدول ۲، از کل نمونه‌ها، ۵۳ درصد دختر و ۴۷ درصد پسر هستند.

در جدول ۳ فراوانی پاسخ دهندگان برحسب شغل پدر نشان داده شده است.

جدول ۳- فراوانی پاسخ دهندگان برحسب شغل پدر

شغل پدر	فراوانی	درصد فراوانی
کارگر	۶۵	۱۸
آزاد	۹۶	۲۷

¹ Toronto Alexithymia Scale

کارمند	۷۷	۲۱
کشاورز	۱۲۱	۳۴

باتوجه به جدول ۳، از کل نمونه‌ها، پدر ۱۸ درصد دانش‌آموزان دارای شغل کارگر، ۲۷ درصد شغل آزاد، ۲۱ درصد کارمند و ۳۴ درصد دارای شغل کشاورز هستند.

۲-۴- آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ناگویی هیجانی در نوجوانان قابل پیش‌بینی است. به منظور مشخص کردن سهم ناگویی هیجانی در پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر از رگرسیون چندگانه به روش ENTER استفاده شده است. در جدول ۴ معناداری کل مدل رگرسیون ملاحظه می‌شود: جدول ۴- خلاصه مدل تحلیل رگرسیون گام به گام

متغیر پیش‌بین	R	R^2	R^2 تعدیل شده	SE
ناگویی هیجانی	۰/۲۹۹	۰/۱۲۲	۰/۱۲۵	۳۹/۷۸

چنانچه در جدول ۴ مشاهده می‌شود، وقتی متغیر ناگویی هیجانی وارد مدل شد مجذور همبستگی آن (۰/۱۲۲) است. با بیان آن به صورت درصد یعنی متغیر ناگویی هیجانی ۱۲ درصد از واریانس گرایش به رفتارهای پرخطر را تبیین نمود. بنابراین میتوان نتیجه‌گیری کرد که روی هم رفته ۱۲ درصد واریانس در گرایش به رفتارهای پرخطر مربوط به واریانس متغیرها ناگویی هیجانی می‌باشد. جدول ۵. آزمون تحلیل واریانس برای معناداری مدل

منابع تغییرات	SS	df	MS	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۴۳۰۶۳/۲۰۱	۱	۴۳۰۶۳/۲۰۱	۲۳/۲۰	۰/۰۰۰
باقی مانده	۶۶۲۴۷۳/۵۲۳	۳۵۷	۱۸۵۵/۶۶		
کل	۷۰۵۵۳۶/۷۲	۳۵۸			

همان طور که جدول ۵ نشان می دهد متغیرهای وارد شده در مدل رگرسیون به طور معناداری ($P=0/000$) و $F=23/20$ متغیر گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کنند. جدول ۶ ضرایب رگرسیون مدل را نشان می دهد.

جدول ۶- ضرایب رگرسیون مدل

ضریب رگرسیون (B)	SE	ضرایب استاندارد (β)	t	سطح معنی داری
۲۸۴/۸۶۵	۱۱/۳۲۱		۳۳/۹۹۷	۰/۰۰۰
۲/۷۷۷	۰/۶۹۲	۰/۲۴۷	۴/۰۱	۰/۰۰۱

باتوجه به نتایج جدول ۶، متغیر ناگویی هیجانی به شکل مثبت و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند. نتایج رگرسیون نشان می دهد که از بین متغیر ناگویی هیجانی دارای ضریب بتا برابر ۰/۲۴۷ برای گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد که نشان میدهد این متغیر سهم ۲۴/۷ درصدی را برای تبیین متغیر ملاک فراهم می آورد.

فرضیه دوم: گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ادراک جو روانی- عاطفی خانواده در نوجوانان قابل پیش بینی است.

به منظور مشخص کردن سهم ادراک جو روانی- عاطفی خانواده در پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر از رگرسیون چندگانه به روش ENTER استفاده شده است. در جدول ۷ معناداری کل مدل رگرسیون ملاحظه می شود:

جدول ۷- خلاصه مدل تحلیل رگرسیون گام به گام

متغیر پیش بین	R	R^2	R^2 تعدیل شده	SE
ادراک جو روانی- عاطفی خانواده	-۰/۴۷۴	-۰/۲۴۰	-۰/۲۳۷	۴۹/۴۵

چنانچه در جدول ۷ مشاهده می شود، وقتی متغیر ادراک جو روانی- عاطفی خانواده وارد مدل شد مجذور همبستگی آن (۰/۲۴۰) است. با بیان آن به صورت درصد یعنی متغیر ادراک جو روانی- عاطفی خانواده ۲۴ درصد از واریانس گرایش به رفتارهای پرخطر را تبیین نمود. بنابراین میتوان نتیجه گیری کرد که روی

هم رفته ۲۴ درصد واریانس در گرایش به رفتارهای پرخطر مربوط به واریانس متغیرها ادراک جو روانی- عاطفی خانواده می باشد.

جدول ۸- آزمون تحلیل واریانس برای معناداری مدل

منابع تغییرات	SS	df	MS	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۹۸۹۴۳/۸۱۶	۱	۹۸۹۴۳/۸۱۶	-۵۸/۲۳	۰/۰۰۰
باقی مانده	۶۰۶۵۹۲/۹۰۸	۳۵۷	۱۶۹۹/۱۳		
کل	۷۰۵۵۳۶/۷۲۴	۳۵۸			

همان طور که جدول ۸ نشان می دهد متغیرهای وارد شده در مدل رگرسیون به طور معناداری ($P=۰/۰۰۰$) و ($F=۵۸/۲۳$) متغیر گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کنند. جدول ۹ ضرایب رگرسیون مدل را نشان می دهد.

جدول ۹ - ضرایب رگرسیون مدل

	ضریب رگرسیون (B)	SE	ضرایب استاندارد (β)	t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۱۶۴/۶۳۲	۲۰/۰۰۲		۵/۸۷۰	۰/۰۱
ادراک جو روانی- عاطفی خانواده	-۱/۷۶	۰/۵۹	-۰/۳۷۴	-۶۳/۶۰	۰/۰۰۰

باتوجه به نتایج جدول ۹، متغیر ادراک جو روانی- عاطفی خانواده به شکل مثبت و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند. نتایج رگرسیون نشان می دهد که از بین متغیر ادراک جو روانی- عاطفی خانواده دارای ضریب بتا برابر ۰/۳۷۴- برای گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد که نشان میدهد این متغیر سهم ۳۷/۴- درصدی را برای تبیین متغیر ملاک فراهم می آورد.

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

یافته ها فرضیه اول نشان داد که متغیر ناگویی هیجانی به شکل مثبت و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند ($P<۰/۰۵$; $\beta=۲۴/۷$). تحقیقات پیشین از جمله گراوند (۱۴۰۱)، فرزاد نیا (۱۴۰۰)، سیفی و همکاران، (۱۴۰۰)، مینا و امینی منش (۱۴۰۰)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۳) و لو و فو (۲۰۲۲) همسو با نتیجه حاضر، نشان دادند که ناگویی هیجانی تاثیر مستقیم بر گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر دارد.

در تبیین این یافته می توان گفت افرادی که درک کمتری از هیجانات خود دارند، مشکلات خود را بیشتر درونی کرده و مستعد گرفتار شدن در دوری از عاطفه منفی و گرایش به رفتار پرخطر و بالعکس هستند (گراوند، ۱۴۰۱). این افراد به دلیل اینکه در موقعیت های اجتماعی احساس ناراحتی دارند، رفتارهای پرخطر مثل مصرف الکل را به عنوان مکانیزم مقابله ای برای استرس یا بهبود عملکرد بین فردی شان استفاده می کنند. از نظر شیشیدو^۱ و همکاران (۲۰۱۳) ناگویی هیجانی، به علت تأثیر بر تنظیم هیجانی و رفتاری که با تشدید وضعیت عاطفی منفی مرتبط است، تهدیدهای مشکلات مرتبط با رفتارهای پرخطر را افزایش میدهد. به بیان دیگر، ناگویی هیجانی به عنوان یکی از عواملی که نشاندهنده نقص در هیجانات است می تواند موجب ایجاد رفتارهای آسیب به خود در افراد شود زیرا رفتارهای آسیب به خود رابطه تنگانی با مشکلات هیجانی دارند. بر این اساس هیجان پذیری بالا و نقص در استفاده از راهبردهای تنظیم هیجانی، دو عامل خطر خودآسیبی بر اساس مدل تنظیم هیجانی به حساب می آیند. بر اساس نتایج پژوهش براون و کیمبال^۲ (۲۰۱۳) افراد به منظور مقابله با هیجانهایی منفی خود ممکن است به راهکارهای ناسازگار مانند رفتارهای پرخطر روی بیاورند.

بنابراین افرادی که ناگویی هیجانی بالاتری دارند در بیشتر مواقع برای بروز مهارتها و شایستگی های خود در اجتماع با مشکلات خاصی روبرو هستند و برای رسیدن به اهداف خود راه های ناکارآمد و سخت تری را انتخاب خواهند کرد. ناگویی هیجانی به دلیل اینکه با نوسانات خلقی رابطه عمیقی دارد، ممکن است باعث بروز اختلالاتی در کار کرد شخصی و اجتماعی افراد شود. کسانی که ناگویی هیجانی بالایی دارند اکثراً دارای سبک هویت سردرگم- اجتنابی هستند، معمولاً در تصمیم گیریها دچار مشکل بوده و نمی توانند خود را به صورت مناسبی ابراز کنند، در واقع این افراد معمولاً در میزان ناگویی هیجانی هم از سطح بالاتری برخوردارند و نمیتوانند عواطف خود را به درستی مدیریت کرده و یا آنها را به هنگام و به شکل درست ابراز کنند (دی براردیس^۳ و همکاران، ۲۰۱۵).

همچنین یافته ها فرضیه دوم نشان داد که متغیر ادراک جو روانی- عاطفی خانواده به شکل منفی و معنادار گرایش به رفتارهای پرخطر را پیش بینی می کند ($P < 0.05$; $\beta = -0.374$). تحقیقات پیشین از جمله اصغری و مشکانی (۱۴۰۲)، ذوالنوری و حق پرست (۱۴۰۱)، عباسی و همکاران (۱۴۰۰) و عاطفی و همکاران (۱۳۹۸) همسو با نتیجه حاضر، نشان دادند که ادراک جو روانی- عاطفی خانواده تأثیر معکوس بر گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر دارد.

گلدنبرگ^۴ (۲۰۱۶) در تبیین نقش معنادار ادراک جو روانی و عاطفی خانواده در بروز رفتارهای پرخطر نوجوانان باید گفت خانواده یک نظام اجتماعی و طبیعی است که مجموعه ای از قواعد و اصول را ابداع و برای اعضای خود نقشهای متنوعی تعیین می کند. ارزش اصلی خانواده حاصل شبکه روابطی است که توسط اعضای آن به وجود آمده است. در چنین نظامی سازمان یافته ای افراد به علایق، احساسات،

¹ Shishido

² Brown and Kimball

³ De Berardis

⁴ Goldenberg

هیجان‌ات و دلبستگی‌های همدیگر احترام می‌گذارند. بر این اساس خانواده به عنوان عاملی مهم در کسب رضایت، خشنودی، کیفیت، کارکرد بهینه، شکوفایی رشد و پیشرفت اعضای خانواده است. این روند سبب می‌شود تا نوجوانان با ادراک جو عاطفی و روانی رضایت بخش از محیط خانواده تمایل کمتری به بروز رفتارهای مغایر با اصول خانواده خود، همانند رفتارهای پرخطر داشته و سبک زندگی سلامتی را برای خود اختیار نمایند.

در تبیینی دیگر باید اشاره نمود که خانواده، به عنوان بنیادی ترین نهاد فرهنگی و اجتماعی پایدارترین اثر گذاری را بر اعضای خویش دارد، به طوری که نگرشها، رفتارها، باورها و عواطف افراد عمیقاً تحت تأثیر بستر خانواده است (درویشی و همکاران، ۱۴۰۲). اغلب نوجوانان دارای رفتارهای پرخطر با خانواده، جامعه و بستگان دچار چالش هستند و ممکن است فشار این مشکلات نوجوان را در مرحله تصمیم‌گیری به سمت تشدید رفتارهای پرخطر بکشاند که این روند صمیم‌گیری با سبک زندگی سالم آنان را نیز متاثر می‌سازد. بر این اساس جو روانی عاطفی سازگارانه خانواده میتواند نوجوانان را هرچه بیشتر به آرمانها، اهداف و ارزشهای خانواده پایبند نماید. به شکل طبیعی رفتارهای پرخطر از آن دسته رفتارهایی است که در خانواده های بهنجار مورد نکوهش قرار می‌گردد (عباسی و همکاران، ۱۴۰۰)، بنابراین نوجوانان در چنین محیطهای خانوادگی با کسب آگاهی از عدم رضایت اعضای خانواده نسبت به گرایش به رفتارهای آسیب رسان همانند رفتارهای پرخطر خود نیز تمایل کمی نسبت به بروز چنین رفتارهایی دارند.

بر اساس نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود:

- با برگزاری کلاسهایی با استفاده از متخصصین، پیرامون موضوعاتی نظیر ناگویی هیجانی و رفتارهای پرخطر به دانش‌آموزان و همچنین والدین آموزش‌های لازم داده شود.
- با استفاده از کلاس‌های فوق برنامه؛ و دعوت از روانشناسان در مورد مسائلی همچون درک جو روانی عاطفی خانواده و ناگویی هیجانی برای دانش‌آموزان صحبت شود.

References

- Abbasi Ebadallah, Rajaei Alireza, Bayazi Mohammadhossein, Jafarian Yasar Hamid. (2012). Predicting the tendency to risky behaviors based on the perception of the family's psycho-emotional climate and parenting style with the mediation of healthy lifestyle in adolescents. *Rooyesh-e-Ravshenasi*. 2012; 10 (10):119-132 [In Persian]
- Ahmad Sermori P, Mardani Karani J, Nazari Sarmazeh F, Sayyadi Shahraki Z, Omidian Dehkordi M. (2020). The Effectiveness of admission and commitment group therapy on decreasing impulsivity and high risk behaviors of secondary school students. *Rooyesh*. 8(12), 21-30. [In Persian]
- Arabnejad, Sh., Mafakhri, A., Ranjbar, M. (2018). The role of family cohesion and self-esteem in predicting the tendency to high-risk

- behaviors in junior high school students, *Psychological Studies*, 14(1): 162-147. [In Persian]
- Asghari, Arezoo, and Meshkani, Mohammad. (۲۰۲۴). Presenting a model of high-risk behavior tendencies based on family emotional climate and interpersonal reactivity: The mediating role of moral indifference. *Applied Psychology Quarterly*, 17(3), 95-77. [In Persian]
- Bagian Koleh Marz, Mohammad Javad., Narimani, Mohammad., Soltani, Sanaz and Mehrabi, Alireza. (2014). Comparison of emotional dysfunction and emotional control in substance abusers and healthy individuals. *Quarterly Journal of Addiction Studies on Substance Abuse*, 8(29): 147-131. [In Persian]
- Childs, K., Dembo, R., Belenko, S., Sullivan, C., & Cochran, J. (2011). A group-based modeling approach to examining sociodemographic variation in the association among risky sexual behavior, drug use, and criminal involvement in a sample of newly arrested juvenile offenders. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 9(4), 313-332.
- Craparo, G., Ardino, V., Gori, A., & Caretti, V. (2014). The relationships between early trauma, dissociation, and alexithymia in alcohol addiction. *Psychiatry Investigation*, 11 (3): 330-335.
- Daneshzahi, Marzieh, (2012), Studying the role of the family in preventing risky behaviors in adolescents, 7th National Conference of Modern Research in Educational Sciences and Psychology, Tehran. [In Persian]
- Darvishi, Mohaddeseh, Taghinejad, Nooshin, and Amirfakhraei, Azita. (۲۰۲۴). The effectiveness of self-differentiation training on empathy and self-control of divorced students with a tendency to high-risk behaviors. *Quarterly Journal of Modern Psychological Research*, 18(70), 75-83. doi: 10.22034/jmpr.2023.16519 [In Persian]
- De Berardis D, Fornaro M, Valchera A, Cavuto M, Perna G, Di Nicola M, Serafini G, Carano A, Pompili M, Vellante F, Orsolini L, Fiengo A, Ventriglio A, Yong-Ku K, Martinotti G, Di Giannantonio M, Tomasetti C. Eradicating Suicide at Its Roots: Preclinical Bases and Clinical Evidence of the Efficacy of Ketamine in the Treatment of Suicidal Behaviors. *Int J Mol Sci*. 2018 Sep 23;19(10):2888. doi: 10.3390/ijms19102888. PMID: 30249029; PMCID: PMC6213585.

- Donovan, J. E., Jessor, R., & Costa, F. M. (1991). Adolescent health behavior and conventionality-unconventionality: An extension of problem-behavior therapy. *Health Psychology*, 10(1): 52-61.
- Dou, K., Lin, X., Wang, Y. (2020). Negative parenting and risk-taking behaviors in Chinese adolescents: Testing a sequential mediation model in a three-wave longitudinal study. *Children and Youth Services Review*, 119, 105-111.
- Esmailzadeh, Hajar; Asadi, Masoud; Miri, Mirnader; and Karamatkar, Maryam. (2012). Investigating the prevalence of high-risk behaviors among adolescents in Qazvin. *Iranian Journal of Epidemiology*. Issue 3. pp. 82-75 .[In Persian]
- Gaggero, G., Bonassi, A., Dellantonio, S., Pastore, L., Aryadoust, V., & Esposito, G. (2020). A scientometric review of alexithymia: Mapping thematic and disciplinary shifts in half a century of research. *Frontiers in psychiatry*, 11, 1405.
- Garavand Houshang. (2019). Structural modeling of identity styles with a tendency to high-risk behaviors in students: the mediating role of emotional alexithymia. *Journal of Addiction Studies*. 16(66): 113-144 .[In Persian]
- Ghaimpour, Z., Esmaeilian, M., Sarafriz, M.R. (2019). Emotion regulation in adolescents: The predictive role of family functioning and attachment, thought and behavior in clinical psychology, 13(51): 16-1 .[In Persian]
- Hashemi, Touraj., Khalilzad Behrouzian, Saeideh and Mashinchi Abbasi, Naimeh. (2012). Gender, emotional alexithymia and theory of mind in students. *Two quarterly scientific-research journals of social cognition*. 1(2): 13-6 .[In Persian]
- Hassani, Jafar, and Shahgholian, Mahnaz. (2014). Emotional expressiveness, emotional control and ambivalence in emotional expression in runaway and normal girls. *Journal of Counseling and Psychotherapy*, 5(17), 117-134 .[In Persian]
- Long, K. Q., Ngoc-Anh, H. T., Hong Phuong, N., Tuyet Hanh, T. T., Park, K., Takeuchi, M., ... & Van, M. H. (2021). Clustering Lifestyle Risk Behaviors among Vietnamese Adolescents and Roles of School: A Bayesian Multilevel Analysis of Global School-Based Student Health Survey 2019. *The Lancet Regional Health - Western Pacific* 15.

- Miklowitz, D.J., Merranko, J.A., Weintraub, M.J., Walshaw, P.D., Singh, M.K., Chang, K.D., Schneck, K.D. (2020). Effects of family-focused therapy on suicidal ideation and behavior in youth at high risk for bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders*, 275, 14-22.
- Naveen Tariq; Vikas Gupta (2021). High Risk Behaviors. [Updated 2021 Jul 14]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2021 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK560756/>.
- Piri, Javad. (2018). Investigation of factors and causes of social harm and prevention of crime and high-risk behaviors. National Conference on New World Achievements in Education, Psychology, Law and Sociocultural Studies [In Persian]
- Rahmani, Maryam, Ghasemi, Vahid, and Hashemianfar, Ali. (2016). The effect of social relationships on risky behaviors in adolescents in Bojnourd. *Applied Sociology*, 27(1), 1-26 [In Persian]
- Seifi, Seyed Alireza, Jamshad, Parisa, Najafellizadeh, Azam, Asadi, Fatemeh, and Mohammadi, Sara. (2012). Predicting the tendency to risky behaviors based on emotional alexithymia and intolerance of uncertainty in adolescents with a history of self-injurious behaviors. *Quarterly Journal of Applied Research in Counseling*, 4(3), 131-142 [In Persian]
- Veld, D.M.J., Walraven, J.M., & Weerth, C.D. (2012). The relation between emotion regulation strategies and physiological stress responses in middle childhood. *Psychoneuroendocrinology*, 37 (8), 1309-1319.
- Zare, Muslim (2017). A descriptive study of applied theories in predicting risky behaviors in adolescents. *Journal of Psychological Studies and Educational Sciences*, 2014 [In Persian]
- Zarei, Aref; Bagherzadeh, Razieh; Gharibi, Tayyeb; and Rawanipour, Maryam. (2019). Tendency towards risky behaviors in adolescents in Bushehr and its related factors, *Southern Medicine Monthly*, 23(6): 568-554 [In Persian]

Predictor Of High-Risk Behaviors Based On Emotional Dyslexia And Perception Of Psychological-Emotional Family Atmosphere In Teenagers

Reza Rozijo Korabasloo, Morteza Farajian

Abstract

This study aimed to predict the inclination towards risky behaviors in adolescents based on their emotional alexithymia and their perception of the family's psycho-emotional climate. It is classified as applied research and utilizes a descriptive and correlational method for data collection. The study's statistical population comprised all second-grade students, both girls and boys, in secondary schools within Pars Abad city, totaling approximately 5,500 individuals according to the local Education Organization. Using the Morgan table, a sample of 359 participants was selected through random cluster sampling. To assess the relevant variables, questionnaires were employed to evaluate the risk behaviors among Iranian adolescents, their perception of the family's psychological and emotional environment, and their levels of alexithymia as measured by the Toronto Alexithymia Scale. Data analysis was conducted using correlation matrix tests and multivariate linear regression. The findings revealed that alexithymia is a positive and significant predictor of high-risk behaviors, whereas the perception of the family's psycho-emotional climate is a negative and significant predictor of such behaviors.

Keywords: Propensity to high-risk behaviors, emotional dyslexia, perception of psychological-emotional family, teenagers